

Natur och Miljös naturskolor – säkerhetsplan



Information gällande Covid-19

Naturskolan följer utbildningsstyrelsens och Institutet för hälsa och välfärd (THL) samt lokala anvisningar och rekommendationer, och uppdaterar kontinuerligt dagliga säkerhetsrutiner enligt dessa. Naturskolans utomhusverksamhet går att ordna utan att naturskolläraren kommer in på skolan/daghemmet eller gården.

I naturskolans utomhusverksamhet förebygger vi smittor genom att:

- Hålla avstånd till barnen och använda munskydd vid behov.
- Uppmana gruppernas pedagoger att ta hand om handhygien inför och under naturskoldagen/ lägerskoldagen och ha med handdesinfektionsmedel. Naturskolläraren har också med eget handdesinfektionsmedel.
- Dela ut endast nödvändig utrustning till barnen.
- Rengöra all utrustning som är nära ansiktet t.ex. kikare och luppar vid byte mellan barnen. Övrig utrustning rengörs enligt behov.
- Välja aktiviteter med smittorisken i åtanke.
- Ordna lägerskolor med övernattnings endast då det är möjligt att genomföra på säkert sätt.

1. Allmänt

Denna säkerhetsplan gäller den utomhusverksamhet som Natur och Miljös naturskolor driver. Verksamheten innefattar naturskoldagar för skol- och daghemsgrupper, undervisning för lägerskolgrupper samt utbildningstillfällen för bl.a. lärare/pedagoger och studerande. Vi utgår från samma säkerhetsplan vid övriga tillfällen där naturskolornas anställda leder utomhusverksamhet för barn eller vuxna, och komplementerar den vid behov.

Säkerhetsplanen finns till påseende på Natur och Miljös hemsida www.naturochmiljo.fi/naturskola/vad-ar-naturskola/sakerhet/

Naturskolornas verksamhet planeras och genomförs av naturskollärarna, som arbetar vid någon av Natur och Miljös fyra naturskolor: Kvarkens naturskola, Naturskolan Uttern (västra Nyland och huvudstadsregionen), Åbolands naturskola och Ålands naturskola.

Kontaktuppgifter:

Kvarkens naturskola, tfn 040 4199 756 eller 045 3296 220
www.kvarkensnaturskola.fi

Naturskolan Uttern, tfn 050 462 9947 eller 045 880 4480
www.naturskolanuttern.fi

Åbolands naturskola, tfn 045 2700 314
www.abolandsnaturskola.fi

Ålands naturskola, tfn 045 2700 318 eller 045 2700 317
www.alandsnaturskola.fi

Ledande miljöpedagog, Jonas Heikkilä, tfn 045 2700 312

Natur och Miljö rf, verksamhetsledare Camilla Cederholm, tfn 045 2700 313

2. Beskrivning av verksamheten

Alla Natur och Miljös naturskolor bedriver en ambulerande verksamhet, vilket innebär att verksamheten ordnas i skolors, daghems och lägergårdars närmiljöer, i olika friluft- och rekreationsområden, vid naturstigar samt i andra liknande utomhusmiljöer. Vi undervisar i olika typer av skogsmiljöer, stadsnära parkmiljöer samt miljöer vid vattendrag. Under en natur- eller lägerskoldag får en elev- eller barngrupp tillsammans med gruppens lärare/pedagog(er) ta del av utomhuspedagogisk undervisning i form av undersökningar, lekar, samarbetsövningar samt övriga uppdrag och aktiviteter i utemiljön. Beroende på dagens tema kan olika redskap och verktyg användas i undervisningen. Läs mera om naturskolornas verksamhet på naturskolornas hemsida www.naturskola.fi.

I verksamheten beaktas de rättigheter och skyldigheter som ingår i allemansrätten. Vid tillfällen då verksamheten ordnas på ett naturskyddsområde beaktas ytterligare reglerna för respektive område. Vi strävar efter att undvika spridningen av invasiva arter och sjukdomar olika naturområden emellan genom hygienrutiner kring fältbiologisk utrustning. Grupperna informeras vid behov om ovannämnda regler och rutiner.

3. Grupper som deltar i verksamheten

Majoriteten av grupperna som deltar i naturskolornas verksamhet är skol- och daghemsgrupper från naturskolornas verksamhetsområden med tyngdpunkt på årskurserna 1-6, förskolegrupper samt grupper inom småbarnspedagogiken (barn i åldern 3-5 år). Hädanefter hänvisar vi i texten till barn och elever i olika åldrar som *barn* samt till alla barn- och elevgrupper i olika åldrar som *barngrupper*. Naturskolorna undervisar även olika slags vuxengrupper såsom lärare, småbarnspedagoger och studerande. Därtill möter naturskollärarna i mindre utsträckning grupper inom fritidsverksamhet, t.ex. på läger och familjeutflykter/utflykter för allmänheten.

4. Ansvarsfördelning i naturskolornas utomhusverksamhet

4.1. Naturskoldagar och lägerskolor

Den ansvarige läraren/pedagogen (hädanefter *pedagogen*) som med sin barngrupp deltar i en naturskoldag eller i naturskolans undervisning under en lägerskola har ett odelbart ansvar för barnen och deras säkerhet. Naturskolans utomstående instans ansvarar endast för undervisningens upplägg och innehåll. . Då grupper deltar i Natur och Miljös

lägerskolverksamhet bör medföljande pedagog(er) och övriga vuxna vid behov komma överens om ev. ansvarsfördelning sinsemellan. En barngrupp utan ansvarig pedagog/ vuxen kan inte delta i Natur och Miljös naturskolors verksamhet.

Gruppens pedagog bör ha information om barnens eventuella allergier eller övriga hälsotillstånd som kan utgöra en riskfaktor under naturskoldagen, och skall vid behov informera naturskolläraren om dessa.

Gruppens pedagog har skyldighet att ingripa om barns beteende på något sätt utgör en säkerhetsrisk. Hen har även rätt till att på förhand meddela om en viss typ av aktiviteter behöver undvikas, eller att under dagen avbryta en aktivitet med hänvisning till säkerheten.

Gruppens pedagog bör ha en laddad mobiltelefon med sig under naturskoldagen och förmedla numret till naturskolläraren.

4.2. Övrig utomhusverksamhet

I de fall då beställaren inte är en skola eller ett daghem diskuteras ansvarsfördelningen vid behov separat. Som regel deltar barn i naturskolans verksamhet tillsammans med en vuxen och på dennes ansvar.

Vid familjeutflykter, utomhusevenemang eller övriga tillfällen då naturskolan ordnar aktiviteter för familjer eller allmänheten deltar barn tillsammans med en förälder/vårdnadshavare eller annan av dessa utvald vuxen och på dennes ansvar. Vuxna deltar alltid på eget ansvar.

5. Riskfaktorer i utomhusverksamheten och deras förebyggande

Naturskolläraren bör vara utbildad inom första hjälpen (Röda korsets eller en motsvarande arrangörs kurs i nödförstahjälp och/eller första hjälpen FHJ 1). Första hjälpen-utrustning finns alltid med under uteundervisningen. Till säkerhetsutrustningen hör också laddad mobiltelefon (vintertid vid behov även portabel laddare) med programvaran 112 Finland, som gör det möjligt för Nödcentralverket att positionera ett nödsamtal. Naturskolläraren bör även ha numren till giftinformationscentralen och sjöräddningen (om undervisningen ordnas i skärgården) sparade i mobiltelefonen.

Valet av undervisningsmiljön för naturskoldagen görs i samtal med den beställande pedagogen. I fall den valda platsen är okänd för såväl naturskolan som beställaren, bekantar sig naturskolläraren i mån av möjlighet med platsen på förhand. Naturskolläraren bör även muntligt kunna instruera räddningspersonalen till platsen där gruppen befinner sig och veta var de närmaste platserna som är tillgängliga med bil finns.

Då nya naturskolteman planeras bör säkerhet vara en egen punkt i planeringen. Naturskolläraren beaktar även i mån av möjlighet risk- och säkerhetsfaktorer i den närmare planeringen av upplägg och aktiviteter inför varje enskild naturskoldag. Information om dagens

tema, lämplig klädsel och utrustning som behövs skickas på förhand till barngruppens pedagog, som i sin tur informerar hemmen.

Under naturskoldagen ger naturskolläraren inför varje aktivitet tydliga instruktioner som utgör trygga ramar för genomförandet av aktiviteten. Naturskolan använder en del redskap, t.ex. lappar, kikare, burkar, håvar, vadarbyxor, fältkök, knivar, tändstål m.m. Naturskolläraren instruerar alltid deltagarna i hur utrustningen ska användas. Trasiga redskap repareras eller ersätts av nya.

I tabellen på sida 4 (Tabell 1. Riskfaktorer i Natur och Miljös naturskolors utomhusverksamhet och deras förebyggande) finns de viktigaste riskfaktorerna i naturskolornas verksamhet utomhus och deras förebyggande åtgärder uppräknade. På listan finns enbart sådant som naturskolläraren i sin yrkesroll har möjlighet att ta i beaktande. Gruppens pedagog har under alla omständigheter ett odelbart ansvar för barnen och deras säkerhet (se kapitel 4.1).

6. Rapportering och uppföljning av olycksfall och tillbud

Gruppens pedagog eller annan vuxen person, som har det odelbara ansvaret för sin grupp, ansvarar för rapportering om olycksfall eller tillbud till skolan/ daghemmet, föräldrar och övriga vederbörande.

Naturskolläraren bokför olyckor och allvarliga tillbud i sin verksamhet samt rapporterar om dessa till sin chef. Natur och Miljös naturskolor har ett gemensamt bokföringsdokument för detta syfte.

7. Fortsatt säkerhetsarbete

Varje naturskola håller regelbundet (t.ex. säsongsvis vår och höst) en genomgång av olycksfall och tillbud som skett under säsongen och gör vid behov justeringar i säkerhetsrutiner och utrustning. Natur och Miljös naturskolor utvärderar årligen (december) gemensamt verksamheten ur säkerhetsperspektiv, diskuterar eventuella behov av ändringar i säkerhetsdokument, -rutiner, och -utrustning samt genomför dessa. Alla nyanställda, inklusive visstidsanställda och inhoppare bör läsa denna säkerhetsplan i början av sin anställning.

Tabell 1. Riskfaktorer i Natur och Miljös naturskolors utomhusverksamhet och deras förebyggande.

1. Trafik	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none"> ● Olycka i trafiken
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none"> ● Trafiken på vägen till platsen för uteundervisningen.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none"> ● Val av trygg rutt och mötesplats.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none"> ● Första hjälpen enligt behov



	<ul style="list-style-type: none">● Ringa 112
2. Sol och värme	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● Solsting● Värmeslag● Brännskador● Illamående● Huvudvärk● Vätskebrist
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Soligt och varmt väder● Tung fysisk aktivitet, t.ex. springlekar● Olämplig klädsel● Avsaknad av skugga● Glömma att dricka/avsaknad av dricksvatten
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Informera gruppen på förhand om lämplig klädsel för väder/plats och aktivitet.● Informera gruppen om att ta med tillräckligt med dricksvatten.● Kontrollera klädsel samt att alla har vatten med sig.● Ha med och erbjuda solkräm.● Påminna barnen om att dricka och justera klädsel under dagen.● Välja en plats med tillräckligt med skugga/ söka sig till skuggan vid behov.● Anpassa programmet enligt väder; mer stillsamma övningar och vilopausar i hetta.● Regelbundna kontrollfrågor till gruppen och individuella barn: t.ex. hur känns det i tårna/fingrarna?
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Flytta till skugga och sval plats.● Skölja ansikte/huvud med vatten.● Dricka vatten.● Om möjligt skicka eleven/barnet som drabbats tillbaka till skolan/daghemmet med en ansvarig vuxen.● Avbryta utomhusaktiviteten och gå in.● Vid misstanke av värmeslag ringa 112.
3. Regn och kyla	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● Bli blöt● Frysa● Köldskador● Hypotermi



Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Regn/ snöblandat regn/ snö● Hård/kall vind● Kyla● Olämplig klädsel● Mycket stillastående● Barn som börjar spänna musklerna och stå stilla när de blir kalla
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Informera gruppen på förhand om lämplig klädsel för väder/plats och aktivitet.● Instruera barn att ta med liten matsäck och varm dryck.● Anpassa programmet enligt väder; mera rörelse vid kyla.● Ha med rymdfilt.● Ha med ett par sittunderlag eller ett liggunderlag där skadad/sjuk elev vid behov kan ligga ner.● Söka sig till plats i lä.● Instruera om hur man får upp och behåller värmen i kroppen.● Kontrollera och justera klädsel i början av och under dagen.● Regelbundna kontrollfrågor till gruppen och individuella barn samt visuell check på fingrar, kinder osv.● Ha med tarp/ vind- och regnskydd om möjligt.● Ha med extra sockor, vantar och varm tröja/jacka om möjligt.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Byta till torra/ klä på mera kläder.● Dricka varm dryck.● Använda rymdfilt.● Om möjligt skicka eleven/barnet som drabbats tillbaka till skolan/daghemmet med en ansvarig vuxen.● Avbryta utomhusaktiviteten och gå in.● Vid misstanke av hypotermi ringa 112.
4. Övriga väderrelaterade risker	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● Olyckor orsakade av stormar, blixtnedslag, snöskred, tromber, fallande träd och dyl.
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Stormar, blixtnedslag, snöskred, tromber, fallande träd och dyl.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Följa med väderleksrapporter och iaktta vädret.



	<ul style="list-style-type: none">● Beakta vädret vid val av plats för programmet.● Beakta de risker vädret kan ge upphov till och vid behov avbryta/inhibera programmet.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Vid behov avbryta/inhibera programmet.● Vid olyckor ge första hjälpen och ringa 112 enligt behov.
5. Vatten och drunkningsolyckor	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● Plurra/ramla i vatten och bli blöt● Frysa, köldskador, hypotermi● Hamna under vattnet● Drunkna
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Hala stenar/klippor vid stranden● Vada för långt ut● Få vatten i vadarbyxorna● Falla omkull i vattnet med vadarbyxorna● Gå på isen
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Informera gruppen på förhand om lämplig klädsel för väder/plats och aktivitet.● Instruera barn att ta med ombyteskläder, stövlar (och varm dryck).● Välja en trygg plats för aktiviteter vid/i (närheten av) vatten.● Ha gruppen under uppsikt.● Tydliga instruktioner och regler om hur vi arbetar och regler om hur vi arbetar och rör oss vid/nära vattnet inkl. ev. redskap och vadarbyxor● Göra deltagarna uppmärksamma på riskfaktorerna i terrängen/vid stranden/ i vattnet● Undvika springlekar, livliga övningar samt övningar med slutna/bundna ögon nära vatten.● Undvika vattenaktiviteter i kyla/dåligt väder.● Ha med rymdfilt och handduk.● Om möjligt, ha med extra sockor, vantar, varm tröja/jacka och stövlar.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Klä på mera/torra kläder.● Använda rymdfilt.● Om möjligt skicka eleven/barnet som drabbats tillbaka till skolan/daghemmet med en ansvarig vuxen.



	<ul style="list-style-type: none">● Avbryta utomhusaktiviteten och gå in.● Vid misstanke av hypotermi och andra allvarliga fall ge första hjälpen och ringa 112.
6. Skador i terrängen	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● Halka, snubbla, fastna (t.ex. med foten mellan stenar)● Ramla ner från träd/sten● Springa in i träd/kvistar● Skrubbsår, sticksår av vassa grenar,● Slå huvudet● Vricka/bryta fot/handled/arm● Sår/skräp i ögat
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Stenar, stubbar, rötter, liggande trädstammar, övriga ojämna underlag samt blöta och hala ytor i terrängen.● Lockande klätterträd och -stenar.● Olämpliga skodon.● Barn/vuxna som är ovana att röra sig i skogsterräng.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Instruera om hur man tryggt rör sig i terrängen● Göra deltagarna uppmärksamma på eventuella riskfaktorer i terrängen● Välja plats och aktivitet enligt grupp, terräng och väder● Ha Första hjälpen -väskan med.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Första hjälpen enligt behov● Omplåstring av mindre sår och skador● Om möjligt skicka eleven/barnet som drabbats tillbaka till skolan/daghemmet med en ansvarig vuxen.● Vid allvarliga skador ringa 112 och ge första hjälpen.
7. Bett och stick	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● Allergiska reaktioner, anafylaktisk chock● Förgiftning● Infektioner● Borrelia-/TBE-smitta● Osäkerhet/ panik i gruppen
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Ormar● Fästingar● Getingar/bin, myggor, älgflugor



	<ul style="list-style-type: none">● Hotande djur el. dyl.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Informera om lämpliga kläder och skor (gummistövlar eller andra stadiga skor, kläder som täcker kroppen osv.).● Vid behov informera om vilka risker det finns att bli stucken eller biten ute i naturen och hur man kan förebygga detta.● Uppmärksamma gruppens pedagog på förhand på t.ex. ormrikt/fästingrikt område el. getingrik höst.● Påminna om att kontrollera kroppen för fästingar eller bitt efter naturskoldagen.● Ha med en fästingpincett i första hjälpväskan● Rekognosera området på förhand i mån av möjlighet.● Vara uppmärksam och reagera på tecken av farliga djur under dagen.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Vid ormbett eller andra starka reaktioner 112● Ha med "kyppakkaus" i Första hjälpväskan● Be den drabbade att ta sin medhavda allergimedicin/hjälpa att sticka dennes adrenalinspruta.
8. Växter och svampar	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● Allergiska reaktioner● Anafylaktisk chock● Förgiftning
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Giftiga och allergiframkallande växter och svampar● Tillagning av örtte på örter vi hittar i naturen.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Instruera om att man inte får sätta okända bär, växter och svampar i munnen.● Vid tillagning av örtte, gå noggrant igenom vilka växter som får användas och deras kännetecken.● Vid behov, peka ut giftiga växter och svampar.● Spara giftinformationscentralens kontaktuppgifter på telefonen.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Ringa giftinformationscentralen: 0800 147 111, 09 471 977● Vid behov ringa 112



	<ul style="list-style-type: none">● Be den drabbade att ta sin medhavda allergimedicin/ hjälpa att sticka dennes adrenalinspruta
9. Eld och stormkök	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● Brännskador av eld och gnistor, glöd, hett vatten, heta redskap● Förgiftning, frätskador orsakad av brännvätska● Sår, ögonskada orsakade av flintsensskärivor● Gräs- eller skogsbrand
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Trängsel och för hög fart kring eld/stormkök● Okunskap och oförsiktighet gällande användning av stormkök, eldstål och flintsten samt beteende kring eld● Handdesinfektionsmedel gör händer hala och är extremt lättantändligt.● Ojämn/hal terräng● Rädsla/ panik hos barn● Hård vind/vindbyar● Torr terräng
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Val av lämplig plats i terrängen för användning av stormkök.● Instruera tydligt i hur man använder stormkök/ eldstål/ flintsten och hur man betar sig kring en eld.● Brännvätskan förvaras på tryggt ställe och i säkerhetsflaska.● Användning av brännvätska och tändstickor endast under uppsikt av en vuxen.● Påminna om att inte använda handdesinfektionsmedel nära elden och att låta händerna torka ordentligt innan man handskas med tändstickor.● Ha släckningsfilt i beredskap.● Användning av skyddsglasögon vid användning av flintsten.● Om möjligt, ha vattenhinkar i beredskap (OBS: inte med stormkök!)● Instruera vad man gör om elden sprider sig.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Ge första hjälpen● Vid allvarliga skador ringa 112.● Vid misstanke om förgiftning ringa giftinformationscentralen 0800 147 111,



	<p>09 471 977</p> <ul style="list-style-type: none">● Vid behov avbryta aktiviteten.● Vid behov använda brandfilt/ vatten för att släcka elden.
10. Redskap	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● Stick-, skär- och övriga sår m.m.
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Okunskap gällande användning av olika redskap samt relaterade risker.● Trängsel och för hög fart kring redskap.● Söndriga redskap.● Handdesinfektionsmedel gör händer hala.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Val av lämplig plats för användning av redskap.● Instruera tydligt hur olika redskap används, hur man betar sig när redskapen används samt relaterade risker.● Kontroll av redskap inför varje användning● Regelbunden skötsel och av redskap.● Påminna om att låta händerna torka ordentligt efter handdesinfektering före användning av redskap.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Ge första hjälpen● Vid allvarliga skador ringa 112.
11. Farligt avfall i naturen	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● T.ex. stick- och skärsår● Risk för smittöverföring
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Glasbitar, sprutor och övrigt farligt avfall
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Informera deltagarna om att inte plocka upp vassa föremål, glasbitar, sprutor m.m.● Samla upp farligt avfall från området gruppen rör sig på.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Ge första hjälpen.● Vid allvarliga fall ringa 112.
12. Gå vilse, övriga risksituationer	



Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">● Gå vilse● Ökade övriga risker
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">● Dålig gruppdynamik, bråk, mobbning● Barn med tendens att gå iväg från gruppen.● Panik i gruppen p.g.a. t.ex. orm, getingar, väder● Ny/ ovan pedagog/vikarie som inte har gruppens tillit● Övriga sociala orsaker
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">● Instruera gruppen att hålla ihop, inte lämna någon efter sig och hålla koll på varandra● Instruera gruppen att hela tiden hålla sig på syn- och höravstånd från de vuxna.● I större naturområden ge instruktioner kring vad man gör om man tappar bort resten gruppen: stanna upp, krama ett träd, gör dig synlig, gör ljud med jämna mellanrum.● Lugna ner gruppen och enskilda barn om panik uppstår.● Ingripa i fall av bråk, mobbning el. dyl.● Tydliga instruktioner angående matpaus och eventuell fritid under dagen.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">● Avbryta aktiviteten.● Ropa eller använda visselpipa för att ge ljudsignal till den som är vilse.● Den vuxne som känner till miljön bäst letar reda på eleven som gått vilse.● Vid behov, ringa 112.